

שיחות חבמים

קובץ אמרים נעימים, פתגמים מחודדים, בדברי תורה מתובלים, שיחות יקרות על מהרת הקודש מתוקנים, שיצאו מפומיהו דרבנן, גאונים וצדיקים מפורסמים:

ה"ה הגה"ק: ר' אברהם מסוכטשוב. ר' אברהם יעקב מסאדיגורא. ר' אורי מסטרעליסק. ר' אורי מסאמבור. ר' אייזיק חריף מסלונים. ר' אליהו הגאון מוילנא. ר"ר אלימלך מליזנסק. ר"ר בונם מפרשיסחא. ר' דוד משה מטשורטקוב. ר"ר זישא מאניפאלי. ר' זינדל מסאלאנט. ר' חיים מקראסנא. ר' חיים סלובייציג. ר' חיים מאיר יחיאל מאוסטרובצי. ר"ר יהונתן אייבשיץ. ר' יהושע מבעלז. ר' יוסף בער סלובייציג. ר' יוסף שאול נטנזון. ר' יחזקאל מקומר. ר' יעקב מליסא. ר' יעקב אורנשטיין. ר' יצחק מאיר מגור. ר' ירוחם הגדול ממינסק. ר' ישכר דוב מבעלז. ר' ישראל סלנטר. ר' לוי יצחק מברדיטשוב. ר' מאיר מפרעמישלין. ר' מאיר שמחה מדווינסק. ר' מאיר שפירא מלובלין. ר' מרדכי בנעט. ר' מרדכי פייוויש מהוסיטן. ר' נפתלי צבי יהודא ברלין מוואלאזין. ר' עזריאל הילדסהיימר. ר' עקיבא איגר. ר' פנחס הורוויץ. ר' צבי ברלין. ר' שלום מבעלז. ר' שלמה מראדומסק. ר"ר שמעלקא מניקולסבורג. ר' שניאור זלמן מלאדי ועוד הרבה גדולי הדורות זכר כולם לברכה:

דברי צחות ואמרי נועם באגדתא המושכין לבבו של אדם לאביהן שבשמים, וגם פרק גדול להוכיח כי מנהג ישראל תורה" כי לא דבר ריק הוא כי אם יש לכל מנהג שורש וענף, בתורה ומצוה. כל אלה נאסף נסדר ונחקר מצע"ר התלמידים המתאבק בעטר רגלי תלמידי חכמים ושותה בצמא דבריהם:

בוצינא מגרל דנהורא דוד השלם מה 91

להסתפק אם זהו יוחנן שנעשה צדוקי עיין בתוס' ברכות ע"כ ט"ס היא וצ"ל במס' ברכות כ"ט, וכנראה כוונתו דלאביי שאמר הוא ינאי הוא יוחנן (עיי"ש בפרש"י) ודאי אינו יוחנן זה וינאי היה בן יוחנן (הורקנוס) בן שמעון בן מתתיהו, רק לרבא דאמר יוחנן לחוד אולי הוא יוחנן אבי מתתיהו, איברא פשוט דגם לרבא אינו יוחנן אבי מתתיהו רק הוא יוחנן בן שמעון הנ"ל הנקרא הורקנוס עיין ביוסיפון פכ"ט האין נעשה יוחנן בן שמעון צדוקי שמביא המסופר בקדושין ס"ו על ינאי וזהו כרבא, ולאביי הוא ינאי בנו שיסופר עליו ביוסיפון פל"ג שהרג את הפרושים והוא הנקרא אלכסנדר אשר אשתו היתה אחות שמעון בן שטח. והנה יוחנן כה"ג מוזכר בסוף סוטה ובסוף מע"ש שהעביר הוראת מעשר וכו' והרמב"ם בהקדמו לפהמ"ש פ"ו כתב יוחנן כה"ג בן מתתיהו הנזכר בתפלות, והיוחסין במאמר א' בערכו הבין בכוונת הרמב"ם שיוחנן בנו נזכר בתפלות והשיג עליו, אבל ברור שכוונת הרמב"ם כמש"כ וכן דעת הליכות עולם, והסה"ד כתב דטעות היא בידם כי יוחנן כה"ג היה אביו של מתתיהו עכ"ל ומנא ל"י הא הרי ידוע שבן היה למתתיהו ששמו יוחנן ובעל שערי ציון הובא בסה"ד ח"א ג"א תתכ"ה חשבו בין כהנים גדולים, ושפיר י"ל שזהו יוחנן כה"ג הנזכר במשנה, אמנם דעת היוחסין שיוחנן כ"ג הנזכר במשנה הוא אביו של מתתיהו, והנעשה צדוקי הוא יוחנן בן שמעון בן מתתיהו הנקרא הורקנוס וגם ינאי ואפשר שט"ס גפ"ל בהקדמת הרמב"ם וצ"ל יוחנן אביו של מתתיהו, ובר"ש פרה פ"ג מ"ח מובא בהנה דיוחנן כ"ג שנעשה צדוקי היה בימי ריב"ז סמוך לחורבן ודבריו תמוהין ראה בזית רענן ר"פ חוקת שבא בסה"ד שם ועיין במשנה סוף

ידים שאל ריב"ז לצדוקים ובשו"ת נטע שורק י"ד סי' ק"ח. ויעיין בכסף משנה רפ"ט דמעשר שפי' דברי הר"מ דיוחנן כ"ג שהעביר הודות מעשר אינו הנעשה צדוקי והסה"ד לא העיר עליו. וכעת הערני הרב ר' אלי זינק ג"י מפלאנקא ע"ד הסי' גליוני הש"ס מהגר"י ענגיל וצ"ל בברכות כ"ט שהביא מהשב"ץ ח"ג סי' קל"ה דיוחנן כ"ג שנעשה צדוקי זהו אביו של מתתיהו ויען בס' קב בשמים אות כ"ד מש"כ בענין זה מדוכתי טובין אמנם המעיין בדבריו ימצא דא"ל להבין בכוונתו כי יוחנן כה"ג ששימש פ' שנה הוא אביו של מתתיהו דא"כ יוקשה מה שהביא דבגמ' אמרו הוא ינאי הוא יוחנן ופרש"י שם הוא ינאי שהרג חכמי ישראל וכי יעלה על דעת לחשוב שינאי הלך הוא יוחנן אבי מתתיהו שבימינו אין מלך בישראל ומי לא ידע שינאי הוא בן יוחנן הורקנוס בן שמעון בן מתתיהו, ויעיין בספרו מנן אבות פ"ב מ"ד שכתב יוחנן כה"ג לבסוף נעשה צדוקי כנזכר בפ' האומר כי הוא ינאי שהרג חכמי ישראל ונעשה צדוקי וכן העלו בפ' תפלת השחר דהוא יוחנן עכ"ל והנה בפ' תפלת השחר נחלקו בזה אביי ורבא ואביי הוא דסובר כן ורבא חולק עליו וכמו כן יש להעיר ע"ד המגלה עמוקות אופן קפ"ב עיי"ש. ובס' שפתי צדיקים פ' חיי הביא מס' ברית כ"ע דאיתא בכתבים שתקנו של יוחנן כה"ג בנר חנוכה ולא הזכיר איי מקומו בכתבים ואולי יש לקיים דבריו קצת לומר דזכות החשמונאים שעל ידם זכינו לנס חנוכה יכולה היא שתגן גם על יוחנן כה"ג שנעשה צדוקי ואף דאבא לא מזכיר ברא יעין תוס' סוטה י' ע"ב דתפלה מהניא ועכ"פ חזיא לאצטרופא ועדיין צ"ע. (כה) מש"כ כגון אגן דשכיה לן

ראובן מרגליות

מלבוש.

שמות וכנויים == בתלמוד ==

בהוצאת בית מסחר ספרים עתיקים וחדשים

Księg. MARGULIES Lwów (Poland) Kazimierzowska 35.

ראובן מדנליות .

שמות וכנויים בתלמוד.

א .

ד"ר צבי חיות בספרו מבא התלמוד פרק י"ז כתב: עוד מצאתי דבר חדש שהרבה חכמים אשר לא בא זכרם רק לפעמים מועטים בשני התלמודים בהלכה אחת או באגדה אחת נקראו בכל עת, רק על שם אותה ההלכה, כמו ר' יצחק מגדלאה נקרא כן לדעתי על שם ההלכה והוא שעשויין כמגדלין (בבא מציעא כ"ה ע"א), וכן מצינו חכם אחד ששמו ר' זהומאי מפני שאמר הדין כשם שמוהם פסול לעבודה כך פסול לברכה ברכות נ"ג ע"ב, ונקרא חכם אחד בשם בן רחומי מפני ששאל מן אביו הריני נזיר לכשיהיה לי בן, ועוד שאלה אחרות או דילמא ר' חיימא לך כוונתי נזיר י"ג ע"א, וכן מצינו בירושלמי פרק קמא דמגילה שהקשו ואליהו מקריב באיסור הבמות, ואמר ר' שמלאי דבורא ובדברך עשיתי שנקרא דבורא על שם שדרש על קרא ובדברך עשיתי ועוד הרבה, ודע כי היא ענין חדש לא התעורר בו שום אדם וה' היה בעוזרי למצוא מציאה זאת:

ונם בהגהותיו לתלמוד בבלי העיר על זה בבבא מציעא כ"ה ע"א והוסף: שם עוד ראינו מאשר נמצא בתנחומא אמר ר' אבא רוממניא מלשון רוממות: והנה בעיקר התנחומא שיש יחס מתוכן המאמר לשם הדורש העיר כבר הגרבוני בבאורו למורה נבוכים ח"ב פכ"ט, שכתב: א"ר יונתן תנאי התנה הקב"ה כו' ייחס האומר כפי המאמר ולזה א"ר יונתן תנאי התנה, וזה רגיל בדבריהם הרבה למי שיתבונן בהם כו', ובחבט הקבר אמרו א"ר פרנך כו' ובמקומות התוארים הנמוסיים אמרו א"ר סימון וזה מורה על חכמתם: ואחריו העיר כן היותסין הובא גם בסדר הדורות ערך ר' אלעזר חסמא באמרו: נקרא חסמא על שיש לו הלכה בחסימא בפ' השוכר את הפועלים, וכן כתב הסת"ד בערך יוסי החורם שנקרא כן על שיש לו הלכה בבאור ענין חורם בבכורות מ"ג ע"א:

אמנם הן גם רצ"ח הרגיש כי אין ליחס שיקרא איש על שם איזו הלכה רק אם לא נזכר כי אם בהלכה אחת ועכ"פ אך פעמים מועטות, ובכן רחוקה השערתו זו בר' יצחק מגדלאה אשר מלבד הלכה זו שבב"מ כ"ה ע"א, מצינו עוד מאמרים ממנו בהלכות שונות כמו בשבת קל"ט ע"א יומא פ"א ע"ב, נדה ל"ג ע"א, ב"מ פ"ה ועוד ומה יתרון לזה המאמר שנאמר כי עליו נקרא בשם א):

כן

א) כן אשר הואל חכם אחר לבאר שם ר'יש לקיש" או "בר לקישא" על יסוד הנחה זו שנקרא כן על מאמרו שהרגם והיו העמופים דלכן לקישא דלכן כ"ר פע"ג, וכראיה לתנחת זו שיש יחס מהמאמר להשם הביא זאת ר' לוי סריסא המוזכר בירושלמי ביצה פ"ב ח"י שאמר במשל סריס ופ"ר אבא בר ממל שבאר פלת ממל בבכ"ס ע"ב: הנה יפלא לומר שריש לקיש הנודע כמשא וסתן של הלכה בכל גופי תורה יקרא בשם על מאמר בודד זה, וגם איתו מאמר לקישא דלכן נשנה בויק"ר פ"ד בשם ר' יצחק בר חלקיה. בולא נקרא ר' יצחק

שמות ובנויים בתלמוד

בן אשר הביא רצ"ח לבאר על יסוד הנהגה זו השם ר' שמלאי דבורא, הנה המעיין בויק"ר פכ"ב ובילקוט ח"א רמז תקע"ט וח"ב רמז תי"ד ימצא נוסחא דווקנית אשר לפיה הכוונה אמר ר' שמלאי: דבורא, כלומר שזה היה ע"פ הדבור מדכתיב כדברך עשיתי, ובכן דבורא אינו כינוי לר' שמלאי כי אם ענין הדרשה:

גם לאשר העיר היוחסין על כינוי חסמא לר' אלעזר הביא הסה"ד בערכו מויק"ר פכ"ג שם סור ש' ר' אלעזר אול' לחד אתר א"ל פרוס על שמע, אמר להו לית אנא חכים, אמרין איתחסיים ר' אלעזר וקרין ל' אלעזר חסמא, הרי שלא על מאמרו נקרא בן כי אם על מאורע זה:

אמנם בן מצינו הרבה פעמים שיקרא אדם על מאורע חשוב שבחייו, ולא אך בהוספת שם לזוי ותואר כי אם שנקרא בשם המאורע כאלו היה זה שם העצם לו. כמו קטיעה בר שלום שאמרו בבבלי עבודה זרה י' ע"ב קטיעה בר שלום מאי הוא, (ב) דהיא קסרא דהוי סני דיהודאי א"ל לחשובי דמלכותא מי שעלתה לו נימא ברגלך יקטענה ויחיה או יניחנה ויצטער, א"ל יקטענה ויחיה, א"ל קטיעה בר שלום כו' קרו לך מלכותא קטוע כו' נפל על ריש' דערלת' קטעה כו', יצאה בת קול קטיעה בר שלום מזומן לחיי עולם הבא:

כזה בחולין מ"ט ע"ב מנימין כנדוקי איגלי ל' בוסתקא דדובשא, וברשיי, כנדוקא, מוכר כדים, ולהאמור יחכן יותר שנקרא בן על מאורע זה שנזכר עליו בבי מדרשא היא שאלתו שאיגלי ל' בוסתקא [כנדוקין] דדובשא:

בן אמרם בתענית כ"ח ע"א: מה הן בני סלמאי ה כתופתי, פעם אחת גזרה המלכות גזירה שלא יביאו עצים למערכה כו' עשו סולמות והניחו על כתפיהן והלכו כו', ברור איפה שעל מאורע זה נקרא בני משפחה זו בני סלמאי הכתופתי [ובגמרא הנתופתי שאיחלף כ' בגין]:

גם שם אילפא שנקרא חבירו של ר' יוחנן הוא לדעתי על שתלה נפשי' באיסקריא דספינתא תענית כ"א ע"א, ולכן נקבע לו כינוי זה כשם העצם:

והריא איתתא דחיה דינרא לר"ת, אמר לה מעליא היא כו', ומאי שנא דנכי ואיסר דפטורי משום דלא צריכי למגמר ששלחנין אומנין היו ב"ק צ"ט סע"ב, ברור שהשמות דנכי ואיסור הם פסדוניים במקום שם העצם שלהם ונקראו בן על שהיתה פרנסתם מהלופי מטבעות אלו:

וגם

יצחק כשם עליו גם הוא, ומה ענין שם ר' יהודא בן לקיש שבת מ"ג ע"א חגיגה מ' ע"ב ויומא ג"ג ע"ב, האם גם לו יש יחס לזה המאמר. אבל ברור שהמה, היו בני עיר לשמה לקיש ונקראו על שם מקומם בן עיר פלוגית כרגיל בתלמוד, ויחכן כי ר' שמעון זה ניסו של ר' יוחנן היה שם ריש מתא ולכן נקרא לפעמים ריש לקיש וזראה בס' בית אפרים סהנאון ראיו מרגליות יו"ד סי' כ"ו שהביא כי הנאון ר' ישעי' ברדין תמה על זה השם, ולהאמור יובנו, ואשר הביא מירושלמי ביצה פ"ב ה"ה וזכ"ה שם נטין פ"ו ה"ה ר' לוי פרימא ברור לכל מעיין כי צ"ל ר' לוי בר מוסי' לדרכו במשל, ואין לברות מציאת אסוראים על יסוד איוו נירסא משוכשת, וגם אשר הכיח מר' אבא בר מסל הנה מלבד אשר רבו מאד הלכותיו בכבלי וירושלמי מצינו עוד ר' וירא בר מסל קדושין מ' ע"א, ר' יהושע בן מסל נזיר ג"ז ע"ב, ור' לוי בר מסל יבמות י"ב, ברור איפה כי כולם נקראו על שם מקומם כאשר מצינו אנשי בית מסל בעירובין כ"א ע"ב ועוד:

בן ראיה הולדות ישראל מ"ו יעב"ץ ת"ז מוצא דבר זה שלדעתו הוא קלמנס בן אחות קיסר רומי דומיטנס:

שמות וכנויים בתלמוד

וגם איסור הגר המוזכר בב"ב ק"ט ע"א יתכן שנקרא כן על שהיה שלחני ועוסק בהם, וכמו בר זוזי שמוזכר בירושלמי ב"ק פ"ז ה"ז בענין פקדון ל"ט ר"א דדהב:

וכן בר פיו לי דקאי קמי דשמואל וקא מנכר אסטא, יתכן שנקרא כן על אמונתו דפ"י ומבקר:

ואש"יין בר גרבך שהביא הסה"ד בשם היוחסין שהוא חמותו דרב ייבא ואמר משמי' דרב, והסה"ד העיר על זה "לא מצאתי" ובאמת מקור היוחסין הוא בב"ב כ"ב ע"ב שגרס שם שאש"יין בר גרבך הוא בעל המאמר כמלא רוחב, ובמקום שם העצם נקרא בפסידונים זה שמוסר על לשון הכתוב ואש"י, מסובלין רומי' גוי' נדבכין די אבן גוי' עזרא ר' ג', וכמו אש"יין נגידא שבירושלמי עבודה זרה ר"אש פרק ג':

כן גם איש אשר לא נודע בקהל חכמים אך זכה שהלכה אחת נאמרה בשמו קראוהו על שם אותה. ההלכה כמו זהומאי ובן רחומי שהעיר הרצ"ח שלא נזכרו עוד בשום מקום, ורחוק שיקרא איש בשם מזהם, אם לא שזהו רק פסידונים על ההלכה שנוכר עליה. ולדעתי גם השמות ר' זילאי ור' זיואי המוזכרים בברכות שם יחד עם ר' זהומאי גם המה אף כינויים הם, שהאחד נתכנה כן על שהצריך ל"ז על השמן על הידים, והשני על שמשחת השמן מבהיק העור, ולכן הדגיש רב נחמן בר יצחק באמרו אבא לא זילאי ולא זילאי ולא זהומאי ידענא, כלומר אינו מכיר האנשים הבלתי נודעים שנתכנו בשמות אלו ג):

פסידונים שמקורו הלכה ידועה הוא גם השם אפיקולוס, ראה תוספתא חולין רפ"ח ר"א ב"ר צדוק אומר העוף עולה עם הגבינה על השלחן אפיקולוס אומר אינו נאכל, והנה זה השם אינו מוזכר עוד בשום מקום, אמנם בבבלי חולין ק"ד סע"ב אמרו: תנא אגרא חמיה דר' אבא עוף וגבינה נאכלין באפיקולין וי"א באפיקולוס, הוא חני' לה והוא אמר לה בלא גשילת ידים בלא קנוח הפה, ירצה אבל אינו נאכל כמנהג מקומו של ר' יוסי ראה בבלי שם קט"ז ע"ב, ומאשר נקטו תנא אגרא מוכח שהיה מדור התנאים, וחתנו ר' אבא גם הוא מהקדומים כי כן מצינו חכמים אחרים בזמן התנאים ששמן ר' אבא, אבל בעוד שר' אבא נודע היה בקהל חכמים לא נזכר אגרא חמיו רק בשאלה אחת ששאל את חתנו ר' אבא ראה מנחות כ"ט סע"א ובדבר הלכה זו שערף וגבינה נאכלין באפיקולוס, ולכן נתכנה גם הוא בשם אפיקולוס והוא הוא אגרא חמיו של ר' אבא:

ויתכן שגם מונבז שדן לפני ר' עקיבא בדין גר שנתגייר המובא בשבת ס"ח ע"ב, נקרא כך על שם הלכה זו כי נודע שמונבז גר היה ואותו הדן לפני ר"ע שלא נודע ממנו עוד כל-אם הא ודספרא ר"פ מצורע נתפרסם על הלכתו זו ונתכנה עליה: וראה

ג) ולכן לא כלל את רב אחא עטתם, וכן שינה ממליצתו בפסחים ק"ה ע"ב ששם אמר אבא דא חבימא אבא, הכוונה לא סבירא לי כמותו, אבל לא אמר אבא לא חבימא אבא, כי שם הכיר את האומר שקראוהו בפסידונים זה (הארכתי כזה במאמר מיוחד). בעוד שאלו בעלי השמועות זילאי וזאי וזהומאי היו בלתי נודעים כבי מדרשא ונקראו כך על שם אותה ההלכה, וכמליצתו בחולין י"ט רע"א אבא לא חילק ידענא ולא בילק ידענא אבא שמעתיא ידענא אבא ברש"י שם שהכוונה לא כרבנן דמיירו ב"ה ל"ק סימנים ולא כר"י דמיירו ב"ה ל"ק סימנים כו', ועם כל כאלו נזכר להטלין בדבריו הספרי ראש פרשת דברים: מעידני עלי שמים וארץ שחורתי על כלן ולא נקראו אלא נקרא על שם מאורע:

שמות וכינויים בתלמוד

בעירובין נ"ד ע"א א"ר מתנה מאי דכתיב וממדבר מתנה כו', ושם ע"ב א"ר הו"א מ"ד הון מהבל ימעט כו', ביומא ס"ט א"ר גידל שגידלו בשם המפורש, שם פ"ז ע"א א"ר ירמ' מאשפות יר' אביון כו', בסוכה מ"ח ע"ב מנה"מ א"ר ע"נא ושאתם מים בששון ממעייני הישועה [וסמוך לזה: תרי צדוקי חד שמי' ששון וחד שמי' שמחה א"ל ששון לשמחה אנא עדיפנא ממך דכתיב ששון ושמחה ישיגו כו']:

במנורה ט"ז ע"א ולבנימין נתן חמש הליפות א"ר בנימין בר יפת רמז רמז לו כו', בגדרים כ"ח ע"ב אמר בר פדא פדאן כו', בסוטה מ"ז ע"א א"ר חנין חן מקום על יושביו כו' א"ר יוחנן שלשה חנין חן כו', וראה בבראשית רבא פ"ט ר' יוחנן אמר ויחן את פני ה' חן את הפנים שבעיר: **בב"מ** פ"ה ע"א א"ר ר' ירמ' לר' זירא [שנקרא בירושלמי זעירא ובבבלי ע' נופלת, וגם נקרא קטינא ראה שם ס"ז א'] מאי דכתיב קטון וגדול שם הוא כל המקטין עצמו בעוה"ז נעשה גדול לעוה"ב, ובב"ב צ"ג ס"ב אמר רב קטינא רובע קטגיוח כו', עבודה זרה ל"ב ע"א יין הבא ברוקבאות [ונדות] העיר שמעון בן גודא וראה שבת ק"ח ע"א וסוכה מ"ח ע"ב כי גודא הוא גוד, בחולין ס"ב ס"א אמר רחבה כו' חורין של רחבה כו':

ובירן שלמי סוכה פ"ה ה"א א"ר יונה יונה בן אמית' מעולי רגלים היה כו', בב"ר פ"ד למה לא כתיב ביום שני כי טוב א"ר טביומי [ונודע כי בכלל השם "טביומי" הוא פסידונים ראה בב"ב י"ב ע"ב וסנהדרין צ"ז ע"א, שם פ"ט א"ר ברכי' כבר כתיב ואברכה כו', שם פ' נ"ג ויקרא אברהם את שם בנו יצחק יצא חוק לעולם ונתן דור' לעולם א"ר יצחק חפושית [ובבבלי קט' הגירסא דרוריא לשון דרור וחירות], שם פ' צ"ב א"ר בנימין לפי שמענו חנינא ב"א שבטים ולא שמענו בשבת בנימין כו', ושם פ' צ"ז ויברך את יוסף א"ר ברכי' וכו', וכאלו הרבה מאוד בתלמוד ומדרשים שעל ידי אשגרת שמם התעוררו לדרוש בפסוק או בענין המתחס לו:

ב.

יראת הכבוד שנרחש לאיש אשר אנחנו מכירים לו תודה נבליט בקראינו אחריו בשמו, בהראותינו בזה השתדלותינו כי פעולתו תהי' לזכרון, לבלתי יכוסה שמו במרץ הזמן אך ליתן לו שם ושארית א', ראה בבבלי שבת קל"ד ע"א: אמר ר' נתן פעם אחת הלכתי לכרכי הים ובאת אשה לפני שמלה בנה הראשון ומת שני ומת שלישי הביאתו לפני ראיתי שהוא אדום, אמרתי לה המתיני עד שיבלע בו דמו, המתינה לו עד שבלע

ז' רש"י כתב: דאינש נוצא הוה, ולא אדע טקורו, ונראה היה שזה תואר על ענותנותו המופלגת שהקמין עצמו כאסרם שם שהתפלל ולא ליפול עלוהי מילי דצבורא, וכד הוי בידי רבנן מומנתי' לא בעי לקבל עלוהי ירו' ככורים פ"ג ה"ג, שלכן כאשר מנוהו שרו לא כחל לא שרק ולא מרכוס ויעלת חן סנהדרין י"ד ע"א, וראה בירושלמי דמאי פ"ג ה"ב מה שאמר על עצמו בענותנותו המופלגת:

ואי כאשר להיפוך איש אשר לא טוב עשה לא מסקינן בשמי' וימא ל"ה ע"ב, וראה בתרגום עמוס ו' א', ונודע שהיה זה מקנסות רבותינו לבנות בשם אחר בהעלם השם העצמי ראה סוף הוריות: